

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ

УДК 340.69

Скрекля Л. І.,

vsksrekliia@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-0138-1234, Researcher ID: G-9097-2019

к.ю.н., доцент кафедри кримінального права та процесу,

Львівський торговельно-економічний університет м. Львів

Богонюк Г. І.,

bogonyuk.galina@ukr.net, ORCID ID: 0000-0003-2602-111X, Researcher ID: LSL-1146-2024

к.ю.н., доцент кафедри теорії держави і права,

Львівський торговельно-економічний університет м. Львів

Сосніна О. В.,

i.am.sosnina.olga@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0033-4487, Researcher ID: F-9928-2019

к.ю.н., доц., доцент кафедри кримінального права та процесу,

Львівський торговельно-економічний університет м. Львів

ЗАТРИМАННЯ УПОВНОВАЖЕНОЮ СЛУЖБОВОЮ ОСОБОЮ (СТАТТЯ 208 КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ): ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ

Анотація. У статті аналізуються особливості затримання уповноваженою службовою особою, яке полягає в обмеженні права на свободу та особисту недоторканність, здійснюється у чітко визначених кримінальним процесуальним законодавством України випадках та розглядається як тимчасовий запобіжний захід. Констатовано, що затримання уповноваженою службовою особою можливе як на підставі ухвали слідчого судді, суду, так і без такої. Обґрунтовано, що поняття «щойно» має охоплювати такий проміжок часу протягом якого можна було б в межах КПК України вчинити дії для отримання ухвали суду на затримання особи (повідомити особі про підозру; вручити повістку про явку до органу досудового розслідування; у разі такої неявки оголосити в розшук підозрюваного; звернутися з клопотанням до слідчого судді про обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою; клопотання про затримання і доставку у суд).

Доведена необхідність об'єднати наявні бази в правоохоронних органах, органах державної влади, центрах надання адміністративних послуг, підрозділів сервісних центрів Міністерства внутрішніх справ України, органах реєстрації актів цивільного стану, виконавчої служби, органів пробації, медичних та навчальних закладів, нотаріусів, міграційної служби, пожежної служби тощо із Єдиним реєстром судових рішень, в частині наявності та спрацюванню ризиків щодо особи, якій надаються відповідні послуги, або проводиться перевірка. Слідом, запропоновано розробити та затвердити у встановленому законом порядку «Єдиний автоматизований реєстр забезпечення правосуддя» та зобов'язати слідчих суддів та суддів під час винесення ухвал про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, в тому числі і затримання, невідкладно вносити відповідні відомості до такого реєстру. Запровадження «Єдиного автоматизованого реєстру забезпечення правосуддя» створить додаткові можливості щодо оперативного реагування на відповідні рішення слідчого судді (суду), слідчого та прокурора, а також автоматичного інформування системою про факт затримання (вчинення інших процесуальних дій), передбачених законом установ та їх посадових осіб.

Ключові слова: свобода та особиста недоторканність, уповноважена службова особа, затримання, злочин, кримінальне процесуальне право.

Skreklya L. I.,

*vvskreklia@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-0138-1234, Researcher ID: G-9097-2019
Doctor of Law, Associate Professor at the Department of Criminal Law and Procedure,
Lviv University of Trade and Economics, Lviv*

Bogonyuk G. I.,

*bogonyuk.galina@ukr.net, ORCID ID: 0000-0003-2602-111X, Researcher ID: LSL-1146-2024
PhD in Law, Associate professor at the Department of Theory of State and Law,
Lviv University of Trade and Economics, Lviv*

Sosnina O. V.,

*i.am.sosnina.olga@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0033-4487, Researcher ID: F-9928-2019
Doctor of Law, docent, Associate Professor at the Department of Criminal Law and Procedure,
Lviv University of Trade and Economics, Lviv*

DETENTION BY AN AUTHORIZED OFFICER (ARTICLE 208 OF THE CRIMINAL PROCEDURE CODE OF UKRAINE): PROBLEMS OF THEORY AND PRACTICE

Abstract. *The article analyzes the features of detention by an authorized official, which consists in limiting the right to freedom and personal integrity, is carried out in cases clearly defined by the criminal procedural legislation of Ukraine and is considered as a temporary preventive measure. It was established that detention by an authorized official is possible both on the basis of a decision of an investigating judge, a court, and without such a decision. It is justified that the concept of "just now" should cover such a period of time during which it would be possible to take actions within the limits of the Criminal Procedure Code of Ukraine to obtain a court order to detain a person (notify the person of suspicion; deliver a summons to the pre-trial investigation body; in case of such non-appearance, to announce a wanted suspect; apply to the investigating judge for the selection of a preventive measure in the form of detention; petition for detention and delivery to court).*

It is proven necessary to unite the existing bases in law enforcement agencies, state authorities, centers for the provision of administrative services, subdivisions of service centers of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, civil status registration authorities, executive service, probation authorities, medical and educational institutions, notaries, migration service, fire service, etc with the Unified Register of Court Decisions, in terms of the presence and activation of risks in relation to the person to whom the relevant services are provided, or an inspection is carried out.

Accordingly, it is proposed to develop and approve in accordance with the procedure established by law the "Unified automated register for the provision of justice" and to oblige investigating judges and judges, when issuing decisions on the application of measures to ensure criminal proceedings, including detention, to immediately enter relevant information into such a register. The introduction of the "Unified Automated Register of Justice" will create additional opportunities for prompt response to relevant decisions of the investigating judge (court), investigator and prosecutor, as well as automatic notification by the system of the fact of detention (commitment of other procedural actions) of institutions and their officials provided for by law.

Key words: freedom and personal integrity, authorized official, detention, crime, criminal procedural law.

JEL Classification: K 42

DOI: <https://doi.org/10.32782/2616-7611-2024-16-04>

Постановка проблеми. Право на свободу та особисту недоторканність є одним із ключових та, згідно рішень Європейського суду з прав людини, має найважливіше значення у демократичному суспільстві [1]. Це також засвідчує аналіз низки міжнародно-правових актів (Загальна Декларація прав людини 1948 р., Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 р., Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод

1950 р. тощо), які закріплюють невід'ємність та невідчужуваність цього конституційного права. Щоправда, доводиться констатувати, що право на свободу та особисту недоторканність не є абсолютним, а відтак може бути обмежене. А тому це питання перебуває під пильним прицілом не лише наукової спільноти, але й законодавця. Слідом, затримання особи як різновид кримінального процесуального примусу, яке полягає

в обмеженні права на свободу та особисту недоторканність, здійснюється у чітко визначених кримінальним процесуальним законодавством України випадках та розглядається як тимчасовий запобіжний захід. Поряд із цим, на практиці виникає чимало труднощів, пов'язаних власне із процесуальними моментами затримання особи, оскільки в умовах розвитку сучасних технологій та цифровізації кримінальної юстиції, є необхідним удосконалення та автоматизації процесу затримання, проведення обшуку затриманої особи та складення відповідного протоколу, встановлення дійсних анкетних даних затриманої особи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Не можна стверджувати, що питання затримання уповноваженою службовою особою не було предметом наукових розвідок. На дисертаційному рівні вказана проблематика розглядалася у праці М.М. Потоцького, який аналізував правила та ефективність затримання особи за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення [2]. Слід віддати належне також науковим розвідкам В.В. Арешонкова, А.А. Вознюка, В.П. Гмирка, Є.А. Долі, А.В. Дуди, Є.Г. Коваленка, І.Н. Коз'якова, П.В. Коляди, Ф.М. Кудіна, В.Т. Маляренка, Д.П. Письменного, В.І. Сліпченко, Д.І. Сулейманова, В.М. Тertiшника, В.В. Тищенка, В. І. Фаринника, О. Г. Шила, О. В. Шульги, О.О.Юхно та інших. Не ставлячи під сумнів важливість таких наукових розробок, все ж низка питань залишаються недостатньо вивченими чи взагалі не розкритими, зокрема, щодо трактування поняття «уповноважена службовою особою»; визначення часових меж поняття «щойно» (п. 2 ч. 1 ст. 208 КПК України); доцільності запровадження «Єдиного автоматизованого реєстру забезпечення правосуддя» тощо.

Постановка завдання. Основною метою цієї статті є розгляд особливостей затримання уповноваженою службовою особою.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до вимог КПК України затримання уповноваженою службовою особою можливе як на підставі ухвали слідчого судді, суду, так і без такої. Зокрема, у ч. 1 ст. 208 КПК України вказується, що уповноважена службовою особою має право без ухвали слідчого судді, суду затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі у наступних випадках:

1) якщо цю особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення;

2) якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин;

3) якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину, віднесеного законом до підслідності Національного антикорупційного бюро України;

4) якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні злочину, передбаченого ст. 255, 255-1, 255-2 Кримінального кодексу України [3].

Однак, у чинному КПК України не передбачено повного визначення поняття «уповноважена службовою особою», а також не закріплено, якими документи така особа уповноважується на затримання. Так, у ч.6 ст.191 та ч.3 ст.207 КПК України зазначено, що уповноважена службовою особою – це особа, якій законом надане право на здійснення затримання. Водночас, не конкретизовано про який саме закон йде мова. Щоправда, в інших нормах КПК України законодавець послуговується наступною термінологією «цим Кодексом» (ч. 4 ст. 208, ст. 215), «законом України про кримінальну відповідальність» (ч. 1 ст. 216), «Конституцією України» (ч. 2 ст. 598), тобто вдається до уточнення. Очевидно, що мова йде про будь-який закон, а не виключно КПК України. З аналізу окремих положень КПК України випливає, що уповноваженою службовою особою слід визнавати слідчого та прокурора, оскільки саме вони вправі складати протокол про затримання особи (ч. 1 ст. 106; ч. 5 ст. 208). Втім такий підхід видається хитким, оскільки таким чином звужується коло осіб, які уповноважені на затримання. А отже, у випадку виявлення, скажімо працівником патрульної поліції, такої особи, перший не буде уповноваженою особою, та, слідом, не матиме права на затримання. Саме тому право на здійснення такого затримання повинні мати не лише слідчий чи прокурор, але й інші працівники правоохоронних органів, зокрема патрульної поліції, Служби Безпеки України, Національного антикорупційного бюро України тощо.

Також доволі сумнівним є використання у п. 2 ч. 1 ст. 208 КПК України юридичної конструкції «щойно вчинила злочин». У зв'язку з цим виникає питання, що власне слід розуміти під поняттям «щойно». Вказана неточність призводить до спекуляції на цьому як працівників правоохоронних органів, так і представників сторони захисту.

Так, у практичній діяльності непоодинокими є випадки, коли захисник подає скаргу про незаконне затримання в порядку ст.206 КПК України, мотивуючи це тим, що з моменту вчинення злочину і до моменту затримання підозрюваної особи пройшло доволі багато часу, який «не вписується» у категорію «щойно». Адже цілком можливо, що таке затримання може здійснюватись як безпосередньо після вчинення злочину, так і внаслідок тривалого переслідування такої особи, яка скривається від правоохоронних органів. Наприклад, Іващенко вказав, що він бачив як його сусід Науменко щойно вчинив умисне вбивство та втік з місця події у невідомому напрямку. Відповідно правоохоронці вживали заходи щодо встановлення місця знаходження підозрюваного, за результатами яких через два дні Науменка було виявлено в іншому населеному пункті. Виникає питання: «Чи мають право працівники правоохоронного органу затримати таку особу, керуючись тим, що вона «щойно вчинила злочин»? А тому, видається, що поняття «щойно» має охоплювати такий проміжок часу протягом якого можна було б у межах КПК України вчинити дії для отримання ухвали суду на затримання особи (повідомити особі про підозру; вручити повістку про явку до органу досудового розслідування; у разі такої неявки оголосити в розшук підозрюваного; звернутися з клопотанням до слідчого судді про обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою; клопотання про затримання і доставку в суд).

Щодо затримання уповноваженою службовою особою на підставі ухвали слідчого судді, то у ч. 5-6 ст. 191 КПК України визначено, що така особа зобов'язана негайно вручити затриманому копію зазначеної ухвали. Щоправда, відповідне положення не позбавлене законодавчих хиб та не завжди «діє» у практичній діяльності. Так, скажімо, на залізничному вокзалі у м. Дніпро працівниками поліції під час перевірки документів, виявлено особу яка оголошена у розшук слідчими ТУ ДБР у м. Львові. В останніх відповідно наявна ухвала на затримання. Оперативно-розшукову справу «Розшук» заведено оперативним відділом ТУ ДБР у м. Львові, яким також надіслано на виконання ухвалу про затримання підозрюваного. Однак, на момент затримання у працівників поліції м. Дніпра відсутня на виконання ухвала про затримання, яку відповідно до вимог ст. 191 КПК України, він зобов'язаний негайно вручити.

У такому випадку виникають наступні проблеми у виконанні вимог КПК України в цій частині:

– яким чином слідчий, отримавши ухвалу слідчого судді про затримання підозрюваного, повинен забезпечити її виконання всіма правоохоронними органами;

– як працівник правоохоронного органу, який виявив підозрювану особу у м. Дніпро повинен визначити, що він дійсно є уповноваженою службовою особою;

– у який спосіб працівник правоохоронного органу у м. Дніпро може забезпечити вручення копії ухвали про дозвіл на затримання;

– яким чином працівник правоохоронного органу може забезпечити явку затриманої особи з м. Дніпро до слідчого судді у м. Львів у продовж 36 годин;

– який документ є доказом того, що працівник правоохоронного органу передав затриману особу у продовж 36 годин до слідчого судді, а особливо у вихідні дні.

Аналогічні проблеми виникають, у випадку переслідування та затримання особи на підставі ст. 208 КПК України. Зокрема, слідчий ТУ ДБР у м. Львові маючи підстави на затримання особи підозрюваної у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі, здійснює переслідування вказаної особи, як такої, що щойно вчинила злочин (наприклад дезертирство із вогнепальною зброєю). В цей же час, вказаного військовослужбовця зупинили на вулиці працівники поліції, які перевірили військовий квиток у якому було зазначено відомості про закріплення за ним відповідної вогнепальної зброї та відпустили останнього, у зв'язку з тим, що у них не було інформації про наявність підстав до його затримання. Вказане свідчить про відсутність системного підходу у роботі правоохоронних та державних органів, оскільки кожен орган має свої бази даних, веде свої обліки. Таким чином виникає необхідність в об'єднанні наявних автоматизованих баз обліку та роботи органів державної влади, які б дозволяли при наданні будь-яких послуг особі отримувати відомості, щодо наявності підстав до затримання підозрюваних осіб.

Окрім цього, відповідно до вимог чинного законодавства у працівників правоохоронних органів після затримання особи виникає обов'язок встановити та негайно повідомити про наявність на утриманні такої особи дитини, яка залишається без батьківського піклування, уповноважений підрозділ органів Національної поліції та орган опіки та піклування за місцем перебування такої дитини про факт залишення дитини без батьківського піклування та необхідність вжиття невід-

кладних заходів щодо тимчасового влаштування дитини. Відомості про дату і точний час повідомлення відповідних органів зазначаються у протоколі затримання. Водночас, виникає запитання, яким чином це зробити, якщо особа відмовляється такі відомості добровільно надати.

З огляду на вищенаведене, вважаємо за необхідне об'єднати наявні бази в правоохоронних органах, органах державної влади, центрах надання адміністративних послуг (далі – ЦНАП), підрозділів сервісних центрів Міністерства внутрішніх справ України, органах реєстрації актів цивільного стану (далі – РАЦС), виконавчої служби, органів пробації, медичних та навчальних закладів, нотаріусів, міграційної служби, пожежної служби тощо із Єдиним реєстром судових рішень, в частині наявності та спрацюванню ризиків щодо особи, якій надаються відповідні послуги, або проводиться перевірка. Так, непоодинокими є випадки коли особа, яка перебуває у розшуку, користується послугами від державних органів та органів місцевого самоврядування (ЦНАП, РАЦС тощо), оскільки такі органи та їх службові особи, надаючи відповідні послуги не мають обов'язку та механізму здійснювати перевірку, негайного інформування територіальних підрозділів поліції про виявлення осіб які підлягають затриманню. У випадку якщо б такі органи мали доступ у встановленому порядку як користувачі до розробленого «Єдиного автоматизованого реєстру забезпечення правосуддя», то це б значно спростило роботу органів досудового розслідування та суду в частині застосування заходів забезпечення кримінального провадження.

Зокрема, працівники органів державної влади, під час надання будь-яких послуг особі повинні здійснити її перевірку по «Єдиному автоматизованому реєстрі забезпечення правосуддя» з метою встановлення наступного:

- наявність чинних ухвал на затримання;
- наявність невідкладних підстав до затримання особи;
- наявність ухвал на вилучення позбавлення права керування транспортним засобом або іншим спеціальним правом;
- наявність ухвал про арешт майна;
- наявність чинних ухвал про примусовий привід;
- наявність судових повісток;
- наявність ухвал про застосування запобіжного заходу.

Реалізація вказаного потребує здійснення наступних кроків:

– розробити та затвердити у встановленому законом порядку «Єдиний автоматизований реєстр забезпечення правосуддя». Слідом, зобов'язати слідчих суддів та суддів під час винесення ухвал про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, в тому числі і затримання, невідкладно вносити відповідні відомості до розробленого «Єдиного автоматизованого реєстру забезпечення правосуддя»;

– розробити проекти нормативно-правових актів, якими зобов'язати правоохоронні органи, органи державної влади, місцевого самоврядування, посадові особи та працівників установ і організацій, при наданні будь-яких адміністративних та інших послуг (медичне забезпечення, тощо) здійснювати перевірку на наявність ризиків, щодо особи якій надаються відповідні послуги;

– розробити та належним чином затвердити нормативно правовий акт, яким визначити чіткий алгоритм дій органів державної влади при виявленні особи, щодо якої наявні ризики (не допускати наявності бюрократичних моментів, створення лишніх документів, тощо);

– скласти електронний уніфікований у «Єдиному автоматизованому реєстрі забезпечення правосуддя» протокол затримання, із зазначенням місця та часу затримання, автоматичного підтягування з баз міграційної служби анкетних даних із фотозображенням затриманого, автоматичного інформування уповноважених осіб відповідно до місця затримання Регіональних центрів з надання безоплатної допомоги, а також автоматичного підтягування відомостей з баз РАЦС, Міністерства юстиції, та пенсійного фонду про наявність на утриманні неповнолітніх дітей, або осіб які потребують догляду, а також автоматизоване інформування слідчого суддю (суду), про затримання підозрюваного.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. В цілому ж, запровадження «Єдиного автоматизованого реєстру забезпечення правосуддя» створить додаткові можливості щодо оперативного реагування на відповідні рішення слідчого судді (суду), слідчого та прокурора, а також автоматичного інформування системою про факт затримання (вчинення інших процесуальних дій), передбачених законом установ та їх посадових осіб. Вказана пропозиція є намаганням спростило роботу правоохоронних органів, втім безсумнівно потребує наукової ревізії. А отже, необхідність подальших розвідок з питань затримання уповноваженою особою сумнівів не викликає.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Рішення ЄСПЛ від 18.06.1971 у справі «Де Вільде (De Wilde), Оомс (Oovs) и Версип (Versyp) проти Бельгії». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_161?find=1&text=%D0%BE%D0%B1%D1%89%D0%B5%D1%81%D1%82#w1_ (дата звернення: 18.11.2024).

2. Потоцький М. М. Затримання особи за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення: дис. ... д-ра філософії: 081. Кропивницький, 2022. 275 с.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012. № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 18.11.2024).

REFERENCES:

1. Rishennya YESPL vid 18.06.1971 u spravi «De Vil'de (De Wilde), Ooms (Oovs) y Versyp (Versyp) proty Bel'hiyi». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_161?find=1&text=%D0%BE%D0%B1%D1%89%D0%B5%D1%81%D1%82#w1_ (data zvernennya: 18.11.2024).

2. Pototskyi M. M. Detention of a person on suspicion of committing a criminal offense: dissertation. ... doctor of philosophy: 081. Kropyvnytskyi, 2022. 275 p.

3. Criminal Procedure Code of Ukraine dated April 13, 2012. No. 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (date of application: 11/18/2024).

Стаття надійшла до редакції 17.10.2024